

Autorski komentar visokog predstavnika: Godišnjica Dejtonskog sporazuma

Predsjedavajući Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine, Alija Izetbegović, sastao se 22. novembra 1991. godine sa njemačkim kancelarom Helmutom Kolom, kako bi razgovarali o mirnoj budućnosti nezavisne Bosne i Hercegovine unutar evropske porodice. Meni, u to vrijeme mladom poslaniku u njemačkom saveznom Parlamentu, koji je bio posvećen evropskom mirovnom projektu, ova posjeta dala je nadu da će bivše jugoslovenske republike mirnim putem provesti tranziciju i postati nezavisne države. Međutim, kao što znamo, ova i druge međunarodne inicijative doživjele su neuspjeh, sve dok, nakon četiri godine ratnih razaranja, 21. novembra 1995. godine, nije potpisan Dejtonski mirovni sporazum za Bosnu i Hercegovinu. Sporazumom je zaustavljeno krvoproliće, zaustavljena su silovanja, protjerivanja i zločini protiv čovječnosti koji su kulminirali genocidom.

Međunarodna intervencija bila je jedini način da se okonča rat. Oni koji su preživjeli rat toga se dobro sjećaju.

Pored toga što je okončao nasilje, Dejtonski sporazum je također trebao osigurati osnovu za miran suživot i, u konačnici, uspješnu državu. Situacija je na početku bila obećavajuća. Međutim, nakon skoro trideset godina, pojavilo se razočarenje. Postoje sumnje hoće li i kada će biti iskorištene mnogobrojne prilike koje je omogućila međunarodna zajednica, a

pogotovo Evropska unija.

Dejton je izvorište Ustava Bosne i Hercegovine, uključujući i njegove nedostatke. Prema tome, on je često izložen kritici. Slažem se da nije savršen. Ali, prihvatajući to, ne smijemo zaboraviti: potpisivanjem Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini na mirovnoj konferenciji u Parizu strane su se složile da je Dejton za njih obavezujući, uključujući i Ustav Bosne i Hercegovine, koji je sastavni dio mirovnog sporazuma.

To ne znači da se on ne može mijenjati. U stvari, Dejtonski sporazum propisuje da nadležnost za ispravljanje, prilagođavanje i dopunjavanje Sporazuma pripada izabranim predstavnicima svih naroda i građana u Parlamentarnoj skupštini BiH. Do sada nismo vidjeli da su ti predstavnici uspjeli prevazići diskriminacijske nedostatke dejtonskog Ustava. Ni visoki predstavnik, ni Vijeće za provedbu mira, ni Evropska unija, ni sudovi, ne mogu biti zamjena za potrebnu političku volju lokalnih aktera.

Srbi, Bošnjaci, Hrvati i Ostali imaju svoja prava ne samo kao pripadnici svojih etničkih skupina već kao individualni građani.

Dejtonski zaključak nakon nesretnih događanja tokom ranih 90-tih godina: Bosna i Hercegovina je država, a ne zbir entiteta. Stoga ni Federacija BiH ni Republika Srpska neće postati članice Evropske unije nego će to biti isključivo država Bosna i Hercegovina.

Bosna i Hercegovina kakva je definirana u Dejtonu temelji se na konceptu multietničke države. Nacionalni identitet je bio važan u vrijeme postojanja Jugoslavije, a tako je i danas, kao što nam pokazuju svaki novi izbori. Ali, to naravno ne može opravdati ni jedan oblik diskriminacije.

Predlažem da se u Ustav BiH kao amandman unese "Klauzula Evropa", što bi podržali svi građani. Ovakva složena državna

struktura osmišljena je tako da podrazumijeva postojanje kontrolnog mehanizma kojim se osigurava da se pripadnici tri konstitutivna naroda i Ostali ne osjećaju isključenim. U nastojanju da se osigura ovaj princip, nisu zaštićena sva politička prava građana koji su pripadnici nacionalnih manjina, kao što su Romi i Jevreji. To također vrijedi i za one koji se izjašnjavaju samo kao građani Bosne i Hercegovine, ne osjećajući se pripadnicima niti jednog konstitutivnog naroda. Nažalost, političari su i suviše često iskorištavali dejtonske kontrolne mehanizme kao instrumente opstrukcije i blokade.

Evropski sud za ljudska prava u Strazburu utvrdio je postojanje diskriminacije u nekoliko svojih presuda, kao što su presude u slučajevima Sejdić/Finci i Zornić. Svaki oblik diskriminacije se mora ukloniti iz ustavnog okvira.

Nema sumnje da se ove odluke moraju provesti u Bosni i Hercegovini i da je to već odavno trebalo biti završeno. Iz tih razloga građani me pitaju zašto visoki predstavnik ne intervenira svojim izvršnim ovlastima i jednostavno ne izmijeni državni ustav. Odgovor na to je da izmjena samog Ustava, iz dobrog razloga, nije jedna od mojih nadležnosti, ja se staram za njegovu implementaciju. Samo zastupnici u Parlamentu mogu mijenjati Ustav ili odlučiti da donesu novi. Stoga, pozivam političare koji su za to odgovorni da zajedno pokrenu inicijativu da se ove odluke implementiraju. Ta implementacija može sadržavati i neke strukture integrirajućih zaštitnih mehanizama za sve.

Sve dok ne budemo imali drugu osnovu za ovu državu, savjetujem da se ne diskreditira Dejton, nego da se unapređuje. Konsultacije i angažman društva u okviru ovih napora su od ključnog značaja, jer građani znaju vrlo dobro šta je najbolje i šta je moguće za budućnost ove zemlje.

Kao i u svim demokracijama, za ovakav proces potreban je dijalog, istinska opredijeljenost za iznalaženje rješenja,

volja za postizanje kompromisa za sveopće dobro, kao i ozbiljan rad.

Imajući sve to na umu, Dejton može biti polazišna tačka za prosperitetnu Bosnu i Hercegovinu u ujedinjenoj Evropi.